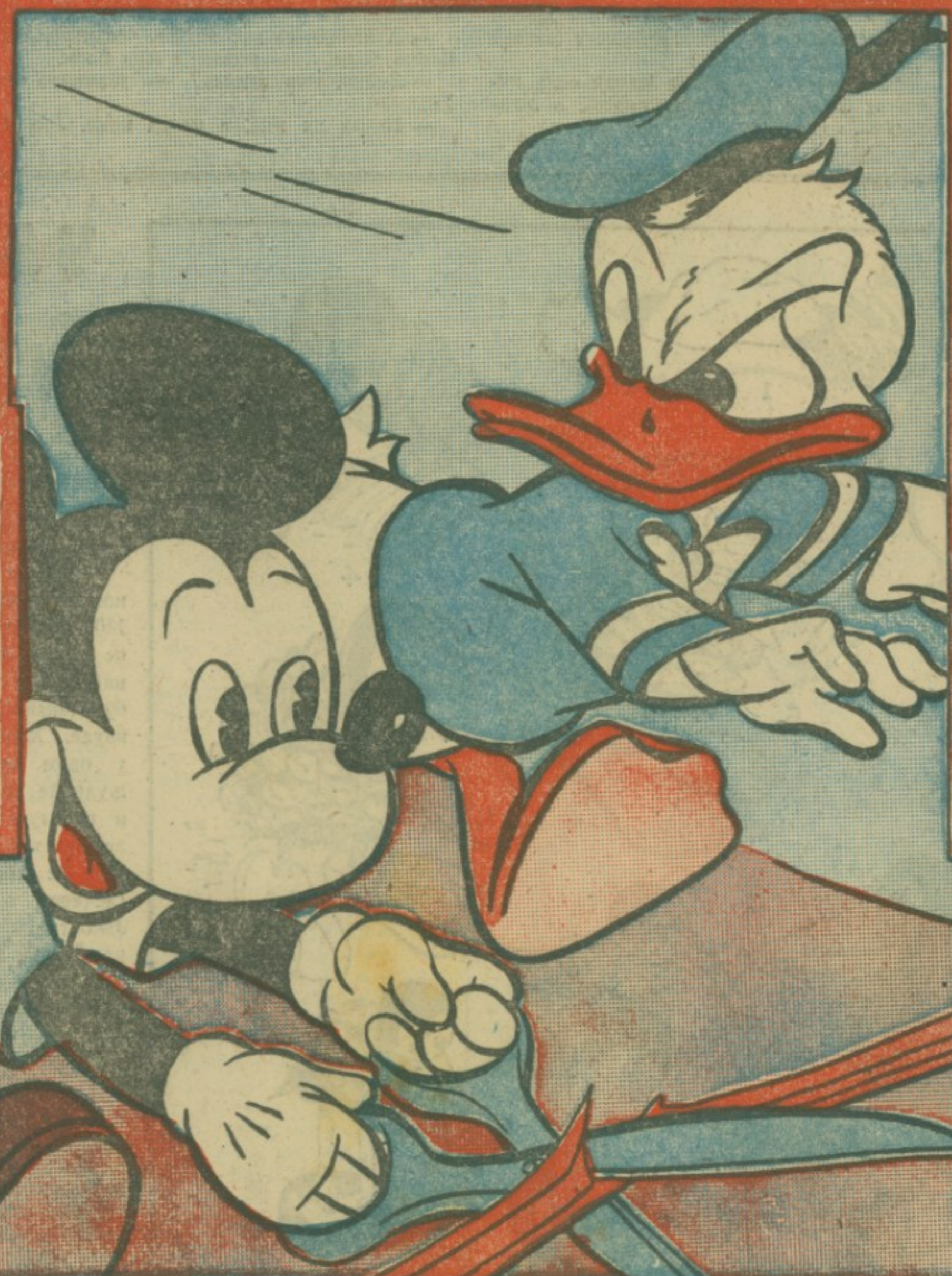
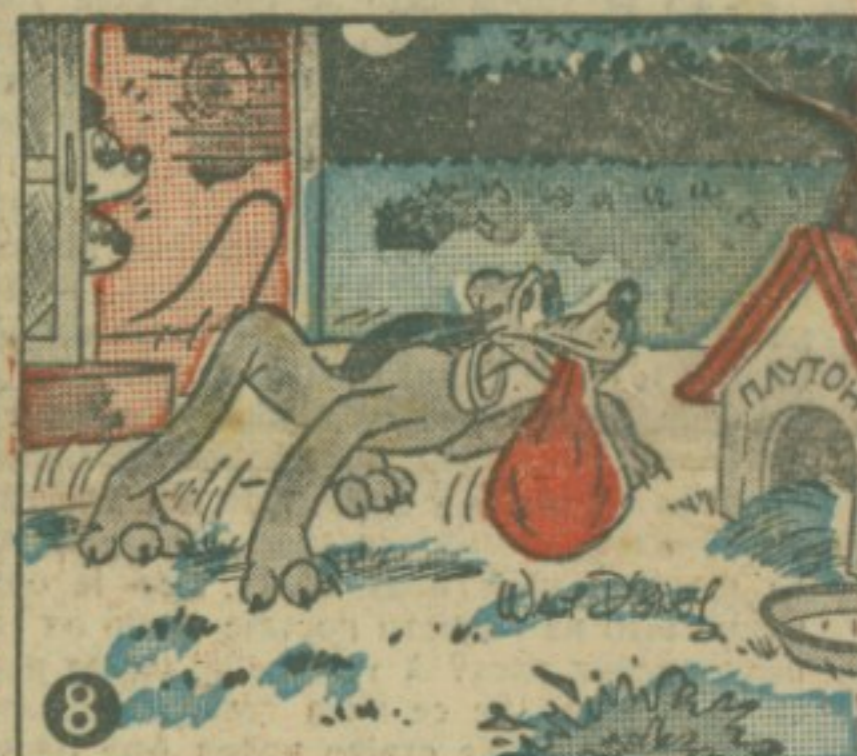

МИКИ И НАХОД РИЂА

(3)

НЕВЕРОВАТНИ СВЕТ

РОМАН од Е. ХАМИЛТОНА

— Кад упорно мислите о неком предмету, ви можете у својој свести да га замислите и да га видите. То је зато што су таласи из вашег мозга сједињени слободне атоме у нејасну масу краткотрајног облика, у предмет о коме мислите. Тај облик се задржава у вашем мозгу само један тренутак, а затим нестаје.

Пошто је, као какав наставник, припретио врхом свога пипка, Аган је настајо:

— Но, потпуно је друкчије кад многе стотине хиљада људи претстављају себи један исти предмет. Њихове сједињене мисли постају тако снажне да вежу атоме у стабилан облик. И тако, кад људи на Земљи читају о необичним осмоногим бићима и замисљају их, те њихове мисли, које се емитују из мозга, дејствују на слободне атоме на Марсу и повезују их у жива бића, онаква каквим их себи претстављају читаоци. Ето, тако ми настајемо...

Лестер се није могао уздржати да не приметити:

— Али, зашто емитоване мисли не делују баш на Земљи, где се налазе читаоци, већ на Марсу?

— То је сасвим просто, — објасни му Аган. — Емитоване мисли крећу се по одређеним таласним дужинама, као магнетне силе. Мисаони таласи иду од центра ка периферији Сунчевог система, од Земље ка Марсу, тако да сва та чудовишна и ружна бића која измишљају писци на Земљи аутоматски настају из слободних атома на овој планети.

Лестер је погледао Ард Барка и остала узнемишљена буљоока створења.

— Значи... све ове разне расе Марсовца...

— Све су оне измишљене у романима аутора са Земље, — заврши његову мисао Аган. — И сваки пут кад би роман био прочитан и стотине читалаца себи у мислима претстављале лик Марсовца, они би се овде рађали. Сваки писац измишља своје Марсовце, описује њих и њихове градове. Због тога се и градови на Марсу разликују међу собом. Ето зашто је код нас такав неред, тако много типова градова и различитих марсовских раса.

— То је узрок што је Марс сада тако пренасељен! — гневно узвикну Ард Барк, гледајући у Лестера и Хоскинса својим стакленим очима. — И то све вашом кривицом, кривицом људи са Земље. Не пишете толико глупих романа, па код нас неће више бити таквих неказа... Буљооки Марсовца показао је на разарену гомилу. — Погледајте ову масу, Марсовце разних боја, облика и раста. Зашто ваши писци, бава да их носи, не могу да се задовоље само једном врстом Марсовца у својим романима? Тада би све било у реду. Али код вас свако проклето пискарало сматра за дужност да измисли неку нову врсту. Зар је онда чудно што на планети постаје тесно од тих разноврсних раса? А уза све то никад ниси сигуран каква ће се нова ствара појавити!

Ок Вок, који је стајао поред Ард Барка, узвикну јаросно:

— И зашто нам само дајете тако глупа имена? Погледајте мој случај. Ок Вок! Како вам се допада? Звучи као претсмртно штучање, зар не?

Лестер је покушао да се брани:

— Али, писци кад смишљају такве рома-

не и читаоци кад их читају никад не замисљају да вас стварају...

— То и јесте зло, — прихвати Аган. — Узмите нас, на пример. Ми смо описани као генијални Марсовци с великим мозговима и недостижним научним сазнањима. Али, кад смо се овде појавили ми о науци нисмо знали баш ништа.

— Како то? — изненади се Лестер. — Ако вас је писац приказао као људе који владају свим научним сазнањима...

— Ах! Ни сам писац се ни словца није разумео у науку, — прекиде га Аган. —

Он није могао да каже ништа о нашим научним могућностима, јер је и сам био незналица, па како је то онда и самом себи могао да претстави?

Хоскинс је погледао по пространој дворани пуној машина и осмоногих експериментатора.

— Али, ви кажете да сте схватили науку...

— То је због тога, — одговори му Аган — што нам је мозак велик. Ми смо, захваљујући томе, успели да сами продremo у науку. Све што данас знамо постигли смо сами. Вашем писцу не дугујемо баш ништа, јер сумњам да би он знао разлику између неутрона и нове звезде.

— У томе и јесте ствар, — сагласио се Ард Барк — Тај писац се ништа не разумео у науку, тако да је све оно што је он измислио практично неупотребљиво. Шта ћемо ми са „смирносним“ зраком који употребљавамо: он не може ни муву да убије. А међупланетарни бродови? Они су тако „генијално“ смишљени да се још није родно човек који би био у стању да се с њима дигне у ваздух.

Лестеру је изненада пала на ум мисао:

— Ви, вероватно, говорите многе језике?

Аган је то потврдио:

— Да, нама су познати језици свих писаца са Земље који пишу романи о Марсовцима.

— Сем шестооких људи, — додао је Ард Барк.

— Донста, — потврдио је осмоноги и обратио се Лестеру: — Изгледа да се једном од писаца са Земље прохтело да буде реалистичан. Уместо да својим Марсовцима, жутиим и шестоглавним, стави у уста енглески језик, он их је принудно да мумлају, на пример: „квampus умп гуху“ и друге сличне бесмислице. Због тога сви ови несрећници сада дуњају планетом и мумлају један другоме „квampus умп гуху“. Што је најгоре, ни они сами не знају шта то значи, нити ће икада сазнати.

Ард Барк нестрпљиво махну руком:

— Чему све то, Агане? Питање је сада шта да радимо с овом двојницом. Како да их казним? Неопходно је смислити нешто добро и оригинално.

Зинг Зау, други међу буљооцима, предложи:

— Како би било да их предамо десетонгим пурпурним људима. Ти момци се разумеју у мучење. Све време они проводе у смишљању пакости, злобно гледајући један другог. Очигледно је да писац није био при чистој свести када је њих измишљао.

Лестер је уздрхтао. Било је безумно помислити да ће га убити Марсовци које је створила мисаона сила. Но, ова бића, без обзира на своје чудно порекло, била су реалност као и он сам и могла су то да ураде.

— Због чега да нас убијете? — повикао је он. — На крају крајева, ви треба да будете захвални људима са Земље. Да није било романа, не би било ни вас.

Ард Барк је гневно проговорио:

— А зашто ви нас стварате таквим одвратним наказама? Због чега нам дајете овакве буљаве очи? Не верујем да би се вама свидело да идете са очима као у инсеката.

— Да, ни вама се сигурно не би допало да имате пипке уместо руке и ногу, — љутито је додао Аган. — Шта ви мислите, да ли је угодно да се хода на пипцима? Пробајте само...

— И како да се изиђе на крају са овим ђаволским временом које ви тако стварате? — с прекором је узвикнуо Ок Вок.

— Време? — поновио је Лестер у недоумици. — Нећете ваљда да кажете да и време зависи од романа који се пишу на Земљи?

— Него како! Таласи из мозга лако спајају слободне атоме у ваздуху, — објашњавао је Аган. — Ми никад не знамо какво ће време бити у следећем тренутку. Већина ваших писаца описује климу на Марсу као доста пристојну: топао и сунчан дан, али јако хладне ноћи. Али, неке од њих падне на памет да се држи научне истине и у својим романима описује Марс тако хладним какав би он морао да буде по схватању астронома. Тада ми само што не умиремо од хладноће.

— А канали се час појаве, час ишчезну. Веома лоше... — додао је Ард Барк.

— Значи, има канала? — узвикнуо је Хоскинс.

— Некад их има, а некад нема. Јасно!

У неким романима канали на Марсу постоје, а у другим не. То што се они појављују и ишчезавају просто је неиздржљиво.

Говорећи о тим несрећама, буљооки човек је, нагледа, довео себе до избезумљености.

— Зашто оклеваш, Агане, — разбеснео се он. — Предај што пре ову двојницу пурпурним људима!

Из гомиле која је била испунила историју чули су се гласови одобравања. Пласти, зелени и црвенкасти Марсовци махали су рукама, ногама и пипцима у знак да се слажу с тим.

— Причекајте! — завапио је Лестер. — Хајде да се споразумемо. Предлажем да се вратимо на Земљу и да објаснимо прилике код вас. Можда ће нам успети да убудуће у романима буде само један тип Марсовца, једна атмосфера и тако даље.

Његов предлог није се допао Ард Барку:

— То вам никад неће поћи за руком. Издавачи траже све нове и нове романи о Марсу, нове врсте Марсовца и разна друга чуда. И тако у сваком роману.

Ок Вок се са жаром устремно на људе са Земље:

— Како жалим што вас двојица не припадате онима који пишу те проклете романи. Кад бих се само домогао типа који ми је дао име! Ох, тако бих га ок-вокнуо!

Неко је из гомиле узвикнуо:

— Ево пурпурних!

Лестер и Хоскинс били су узнемишени када су опазили страшну групу која је са поманим фрктањем ушла у салу. То су била десетогола бића. Они су на трупу имали десет пипака као стонога и служили су им уместо руке и ногу. На конусној глави свакоме је светлало по једно око које је личило на чинијцу. Та бића су махала металним ножевима, скалпелима и боделима, а на лицу су имала злокобан смешак.

— Дајте их! — повикао је предводник пурпурних и устремно на Лестера и Хоскинса свој стравични поглед. — Момци, да их помучимо? То би био прави случај да и ми покажемо шта можемо.

Лестер је побледео.

— Зашто хоћете да нас мучите! — повикао је он, обраћајући се стравичном створењу.

Пурпурни предводник слегао је са својих десет плећа:

— Ми смо такав сој Марсовца, друшкани. То није наша кривица. Пискарало које нас је измислило, описало нас је као мајстор за дилчачко мучење сваког становника Земље, било да је то мушкарац или жена, само када нам допадне шака.

Пурпурно створење устремно се на Лестера и Хоскинса.

— То је неправда! — повикао је Хоскинс. — Ја вам говорим: то ми сањамо.

Али пет пари пипака, који су га шчепали за руку, нису били сан. Људе са Земље гурали су у правцу масе која је била ван себе...

(Наставиће се)

ЗА МАЛЕ МАЈСТОРЕ

Све од шишарке

1) Ако желите да начините животиње приказане на нашем цртежу, прво набавите једну шишарку, нешто жице и мало иловаче, као што се види у левом горњем углу.

2) Причврстите жицу за шишарку као што показује слика 2. Тако постављена жица биће чврст ослонац за иловачу од које ћете правити главу и ноге какве год желите.

3) Родине ноге су од шибида забодене у иловачу. Кљуни, крила и реп изрезани су од картона, залепљени и обојени по жељи. Глава је такође од иловаче.

4) Ако имате живу машту, можете да правите разне, врло необичне птице, као што је ова на слици 4.

5) Ево и вишелика из страшног прича. Руке и реп су му од жице за чишћење луле, коју треба обојити зелено. Глава и ноге су од иловаче. Пошто се добро осуше, а за то је потребан цео дан, можете их премазати уљаним бојама.

У ДУБИНАМА ЛЕДА...

Једна група швајцарских, данских, француских и немачких научника одлучила је да проведе две године у лопти од пластичне масе и челика. Они ће бити закопани у леду Гренланда, неколико метара дубоко, и вршиће разна истраживања.

Фижукање ветрова са Северног Пола, чија брзина достиже 150 километара на сат, десетине хиљада килограма снега изнад њих и хладноћа од минус 60 степени неће моћи да им науде. Херметички затворени у овом челичном „мехуру“, људи ће да мере, проверавају и испитују унутрашњост поларног тла. Између осталог, они ће проучавати отапање глечера, а нарочито ледника Јакобсхејви, који се сваког дана помера по 20 метара и са кога се годишње отопи и оде у Бафинов Залив око 20.000 милијарди литара воде.

Да би се научницима осигурао безбрижан и удобан живот, конструктор батискафа за снежне дубине морао је претходно да реши многе техничке и друге проблеме. Пре свега, батискаф је отпоран према спољним елементима. Он се лако преноси и лако се склапа, па за то нису потребни струч-

њаци. Све док се не заврше поларна испитивања, у њему ће живети и радити четири или пет људи. Батискаф је у виду лопте, јер то је облик који заузима најмање спољног, а даје највише унутрашњег простора. Сем тога, притисак спољног леда најбоље ће се расподелити на целокупну површину.

Прва испитивања вршиће се у самој лопти, а касније ће људи морати и да излазе из ње. Међутим, они се неће појављивати на површини.

Снабдевање свежим ваздухом и загревање просторија вршиће се споља, апаратима који ће бити постављени недалеко одатле, у рупама у снегу. Законани батискаф спајаће с површином дугачак тунел, с решетком на самом излазу.

Пројект батискафа израђен је и одобрен, али још није потпуно остварен. Предвиђа се да ће то бити тек крајем 1958 године, што је ипак на време, јер међународна експедиција за испитивање дубина у леденим бреговима Гренланда треба да се састаје јула 1959 године. Сви унутрашњи уређаји, као и сама кугла, биће израђени у Француској.

Анегдоте

Из Ослободилачког рата

Xумор је веома омиљен код наших људи. Они су га гајили и у најтежим приликама, па и у ратовима, кад се радило о бити или не бити. Тако је било и у народноослободилачкој борби. Недавно су изишле „Анегдоте из ослободилачког рата“ у издању Народне просвете у Сарајеву. Избор и редакцију извршили су Раде Башић и Свет Ораховац. Овде ћемо довести неколико анегдота из те занимљиве и корисне књиге.

ИЗМЕНЕНЕ УЛОГЕ

У неком грузанском селу, једне зиме јесење ноћи, стајао је на стражи борац-гимнаст из Крагујевца. У једном тренутку он приметиле симулету човека и винку:

— Стој!
Симулет је стала и на стражарево питање: „Ко иде?“
— Професор!
— Напред! — наредно је борац.

Када му је професор пришао на неколико корака, по свим прописима стражарске службе запитало га је за лозинку. Професор није знао и борац му нареди да се окрене налево, да пође три корака напред и да легне на мокру и блатнаву земљу.

Сутрадан је професор срео свог бившег ђака и покушао да га увери да није требало тако да ради.

— А ти мене обори, па још у блато...

Ђак се одмах снашао и рекао:

— Сећаш ли се, друже професоре, да сам и ја често падао, па чак и по годину дана нисам могао да се дигнем, кад год нисам знао оно што си по школском програму тражио од мене. Могао си да ме пропустиш, али си вршио савесно своју дужност, као и ја сада.

„У ЗАДЊА ЈЕ, МИЛЕ МОЈЕ...“

У јесен 1941 године кочијаш Кадиф из Служа возио је својим фијакером за Подгорицу једног познатог италијанског шпијуна. Том приликом партизани су уговорили са Кадифом да га овај и врати у свом фијакеру и да ће га они на одређеном месту сачекати.

Међутим, у повратку, шпијун, као да је знао, никако није хтео да седне у Кадифов фијакер, него седе у други, који је ишао позади њега. На уговореном месту јави се партизани одређеним знацима. Нашавши се на муци како да саопшти да се шпијун не вози у његовом фијакеру, Кадиф запева:

„У друга је, миле моје,
у задња је, миле моје...“

Партизани су се одмах досетили, сачекали други фијакер и ухватили шпијуна.

ПРТИНА

Зима је била врло јака. Једне ноћи запала снежина, па замела све трагове и пртине. Свуда се видела само равна бела површина. Два партизанска курира путовала су слабо познатим крајем. Један је био школованији, а други неписмени селак. Онај школовани извади секцију и поче да је посматра.

- Шта ти је то? — запитала селак.
- Секција.
- Шта има у њој?
- Видиш, ту су ти назначени сви путеви, сва села, брда, долине, реке...
- А јесу ли ту и пртине?
- Нема пртина, — рече школовани мало зачуђен.
- Е, онда ти то бајно! Не ваља ти то данас ништа.

СТАВ

Једног дана у батаљону Пете далматинске бригаде одржавао је командир чете наставу гађања с новајлијама, а цела два часа била је тема практично показивање гађања из пушке. После наставе гађања одржао је час и политички комесар. Он је настојао да кроз своја излагања прикаже како борац треба да мрзи непријатеља и како да се успешно бори против њега. Исто тако хтео је да испита мишљења новајлија, какав који заузима став према непријатељу. На крају излагања примети да му један борац дрема, те га нагло пргне и упита:

— 'Аде, Шиме, рећи ти мени како гледаш на непријатеља.

Шиме, који је спавао и није чуо ништа до само питање комесарево, а још под утиском наставе гађања, брзо се снабе, скочи, подиже пушку и практично показујући одговори:

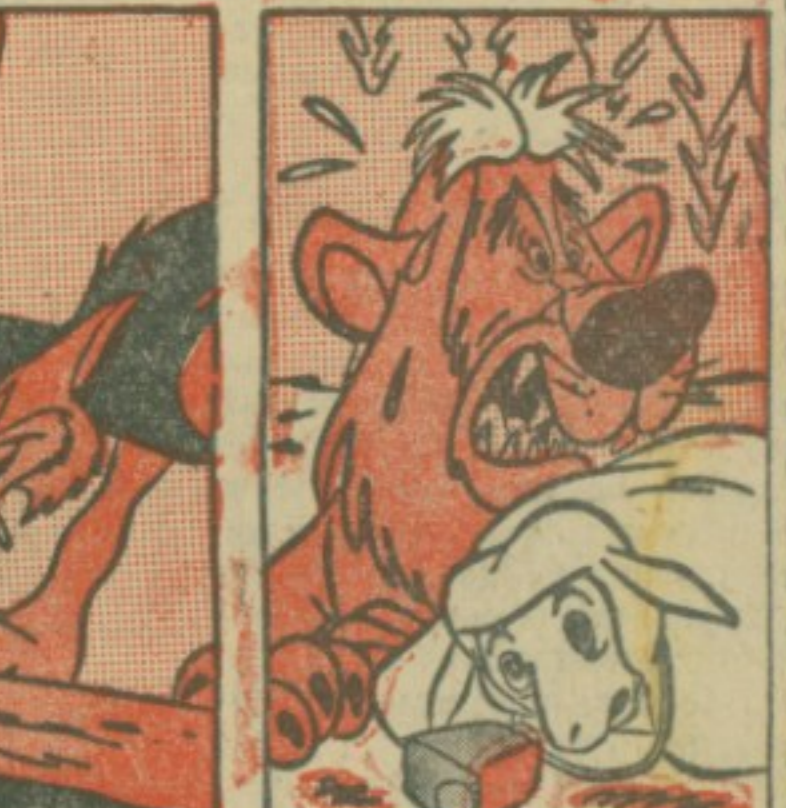
— Друже комесаре, ја гледам непријатеља преко зареза нишана и арха мушнице право у главу!

ОВДЕ ПОЧИВА

Некакав Цвијан од Гламоча био је познат као велики тврдица. Једне године родио му кромпир, али раг је, па сваког дана наилазила друга јединица, упадали интенданци у кућу и тражили храну. Цвијан је дуго мислио како да доскочи интенданцима, док се не присети да пренесе кромпир у оближње гробље и да га „сакхрани“. У току ноћи уредио је лепо гроб, ударио крст и пошао мирно да спава, бар што се тиче кромпир.

Али, скојејци то мотрили и открили „саботажу“ друга Цвије. Идуће ноћи оде један скојејан и на крсту напише: „Овде почива у миру божјем једанаест метара кромпир“.

То је било сасвим довољно да се интенданци оријентису.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ВОЋЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ

Љ

уди прадавних времена имали су хране и без дова, а један део те хране било је воће. Али, кад су ти људи једном окусили месо убијене животиње или уловљене рибе, њихов јеловник се обогатио. Иначе, воће је било једно од првих лепших јела, јер је човек лако до њега долазио, пошто је био окружен шумом дивљих воћака и другог разноврсног дрвећа. Прибирајући дивље јабуке, крушке, шљиве, тршине, јагоде, купине, лешнике, жир и друго, он је брзо утољаво глад. По мишљењу неких стручњака, јабука је прва била ошлемењена, јер су пронаше не угљенисане кришке јабука које су резане да би се лакше могле осушити и спремити за чување. Мисли се да су неолитани (људи млађег каменог доба) правили неко алкохолно пиће од купине, чије су семенке нађене у остацима неких сојеница (кућа на води подигну јих на кољу). Вероватно су људи стали да гаје воће у већој мери тек кад су почели да обрађују земљу.

У старој грчкој митологији помиње се Ерида, богиња сва су смртну казну за крађивце мржњу међу сватовима, па је то, по легенди, посредно довело до Тројанског рата, који је Хомер опевао. Иако је ово јако увијено у митолошки вео, ипак може послужити као доказ да се у то доба знало за гајење воћака.

Стари грчки законодавци Дракон и Солон прописивали су смртну казну за крађивце

и четири врсте бресака. Неке вошке пренесене су из Италије у Галију (данашњу Француску и Белгију) још у првом веку наше ере. Од старих Грка и од народа са Истока воће су примили: Картагињани, Шпанци, Германи, Словени, Мађари и други народи. Да су се стари Словени бавили гајењем воћа види се и по прастарим словенским речима које се односе на поједино воће: јабуке, крушке, вишње, трешње, орахе итд. Карло Велики, у осмом веку, поред осталих воћака гајио је и нарочите јабуке за справљање пића јабуковаче, а основао је и неку школу у којој се учи ло како треба садити и неговати вошке.

У 8 и 9 веку доноси се оштри прописи о заштити воћака. Тако се у Немачкој сваки онај који би починио штету воћкама кажњаво на тај начин што би му се рука спржила или отсекала. У 13 веку воћарство је јако развијено у Тиринији, у Немачкој и Француској, али жеља за бољим сортама воћа појављује се већ при крају 13 века. У 17 веку, у Француској се појављује прво веће дело о гајењу воћака. Од тог времена у свим земљама почела се велика пажња заштити воћака. Бранденбуршки кнез био је издао и наредбу да сваки брачни пар приликом венчања засади и касније однегује шест воћака. Доцније су сличне мере предузимане и у другим земљама, па су се вошке садиле приликом крштења, добијања грађанских права итд.

воћа са Истока, а нарочито за време Александра Македонског. Говори се да је у тим земљама било и великих воћњака, а у списима ондашњих природњака и песника говори се о подизању и навртању воћака. У трећем веку наше ере прича се да су Римљани знали за 56 врста крушака, 37 врста јабука, 12 врста шљива

Чудна „уста“, а још чудније „уши“

Веровали или не, зривавац чује на своја „колена“, а кад „говори“ он „свира“. Уствари, орган за слух код зриваваца налази се на коленима предњег пара ногу. Мужјаци производе гласове (цврчање) захваљујући томе што на десном покрилцу имају браздаст жилицу, којом, као гудалом, прелаче преко оштрог руба на десном покрилцу. То цврчање бива појачано и треперењем једне нежне, готово кружне, бубњаче, која се налази на десном покрилцу уз поменути руб и јако је затегнута једном

јачом жилицом. Читави хоро-ви ових животиња могу се чути за време лета по пољима.

ВИДИМО ЛАЖНО СУНЦЕ

„Сунце које гледамо сваки дан није сунце које стварно постоји, јер његово зрачење преиначује дебео атмосферски слој који опасује нашу планету. Тек ће вештачки сателит моћи да нас обавести како изгледа право сунце“, — изјавили су на једном скупу с њујоршким новинарима научници који се баве програмом Међународне геофизичке године. Претпоставља се да би посматрач који би се уздигао изван утицаја атмосфере, тј. на стотине километара висине, видео мање сјајно или другачије обојено сунце, а један прецизни аналитички регистратор савио би типове зракова можда сасвим различите од оних какве доле гледамо.

ТОЛИКО ЈЕ ОСЕТЉИВА

Једна направа са инфра-црвеним зрацима, која се налази на „челу“ америчког телидиригованог пројектила, толико је осетљива да може открити упаљену цигарету на удаљености од преко 800 метара.

НЕ КАЖЕ СЕ УЗАЛУД...

Изнајете ли каменорезца Кана? Не познајете. Ни ја га не познајем. А јесте ли слушали причу о њему? Нисте. А ја сам је чуо и сад ћу је и вама испричати. Радио је једном Каменорезац у свом каменолому. Руче његове су велике, пијук тежак. Уто чује он како покрај њега трче скоротече и вичу: „На колена! На колена!“ Одмах затим појавио се бели слон, а на његовим леђима, под свиленим балдахиним, седи моћни раја.

Каменорезац паде ничице, а у себи помисли: „Рај ме чак и не види. Излази да се ја то клањам слону... Слон живи боље од мене. Хтео бих да будем тај слон“.

Тек што је пожелело да постане слон, жеља му се испунила. Како само важно ступа, не гледајући људе ничице прострете крај пута.

Али, не каже се узалуд: „Снага је добра онда кад се потчини разуму“.

Наједном, осети слон како му гонич боде ухо анком — оштрим копљем којим се управља слоновица. Замахом слон главом и рама, који је под балдахиним лпо чај, испусти на његова леђа чинијицу с врелим чајем.

— Зашто сам пожелело да будем слон? — помисли каменорезац. — Требао је да зажелим да будем раја.

И гле, каменорезац седи на леђима слона и напаја се чајем и сином.

Али, не каже се узалуд: „Власт цара расте с годинама, а властољубље са сваки-м часом“.

Изнаједна, примети Раја да му досадно сунце бије право у очи. „Сунце је јаче од мене, — правилно закључи Раја, — Хоћу да будем сунце.“

И ново Сунце родило се над земљом. „Земља је сад испод мене, — рече Сунце. — Ја сам изнад земље“.

„Добро време долази од сунца, а рђаво од земље“ Над ужареном земљом подигла се лака пара, згу-снула се у облак и облак је сакрио Сунце.

Разгневи се Сунце: „Обла-к је силијни од мене. Хоћу да будем облак“.

таво небо. Из очију му си-пају муње, а смех његов је као удар грома.

Али, не каже се узалуд: „Црни облак, ал' прола-зан“.

Неко га тера, кида на ко-маде. „Ветар! — досетно се наш јунак. — Хоћу...“

И Каменорезац као ветар витла над земљом. Чула др-веће, носи кровове. Све бр-же и брже... .

Али, не каже се узалуд: „Ветар је брз због тога што је лак“.

Налетео Ветар на каменит-у стену, разбио се о њу. „Хоћу...“ — урликује је Ветар и, гле, он није више ветар, већ стена. Глава му је изнад облака, а људска насеља у његовом подно-жју чине му се тако ни-штавним.

Али, не каже се узалуд: „Ко гледа с висине не види много!“

Стена није приметила чо-века великих руку и тешког пијука, а тај је забио своје оштро оруђе у саме његове груди и одвајно велик ко-мад камена. „Човек је јачи од свега, — јакнула је стена. — Хоћу...“

И поново Каменорезац ради у каменолому, а крај њега трче скоротече и вичу: „На колена! На колена!“

Али, не каже се узалуд: „Не угњетава човека туђа сила, већ сопствена покор-ност“.

Чуо сам да овог пута Ка-менорезац није пао ничице пред рациним слоном.

Јер, не каже се узалуд: „Човек је слаб док не упо-зна своју снагу“.

ЛАВОВИ ЉИДОЖДЕРИ

су напади лавова на црчка-села у Анколи, једном од кра-љевстава Уганде у Централној Африци. Лав обично не напада људе. Шта се то догодило с „нарем животиња“? За послед-њу годину дана лавови су из села одвукли 43 човека.

По мишљењу службеника

ње, већ се бацају на пастира.

Једном су два лава-људо-ждера за читаве три недеље прекинули грађење железничке пруге која је подизана између Кеније и Уганде. За првих неколико дана, 23 радника поста-ла су њихове жртве. Остали су одбијали даље да раде све

департмана за лов, узрок ове појаве лежи у све чешићем кр-шењу закона о лову и у све већем броју спортских ловаца који се ту стичу из целог све-та да би своје ловачке збирке увећали „афричким трофејма“, због чега се број зебри и антилопа — омилјене хране лавова — нагло смањује. По-ред тога, како многи тврде, кад лав једном окуси човечеје месо он га онда претпоставља свакој другој храни. Догађа се да лавови, нападају на стадо крива, не дирају ове животи-

док дуж трасе није подигнута гвоздена заштитна ограда.

Власти Уганде биле су при-сиљене да упуте позив лов-цима у разним земљама, моле-ћи их да узму учешћа у истре-бљивању лавава-људождера. У позивима је било наглаше-но да је пожељно учешће само искусних ловаца. Јер, Африка је већ засејана гробовима до-ваца-дилетаната. Ловац који промаши или само рани лава ретко има прилику да испали и други хитац.

Колико су лавови постали о-

пасни најбоље сведочи трагич-ни случај који се недавно збио. Три ловаца — Европља-нина поставили су заседу у једном железничком вагону на-сред отворене пруге и сву ноћ преседели у њему очекујући лава. Пред зору су сва тројица задремали. И баш тада из гу-стог шипражја изишао је лав. Бешумно је пришао вагону, шапом тихо отворио врата и ускочио унутра. Ловци су се тргли из сна, али прекасно. Лав је зграбио једног од њих и искочио из вагона.

„Ето због чега су нам — ка-же Овен, заменик главног шу-мара у Уганди — потребни ловци који би убијали лавове, а не они који би им били по-сластница“.

Колачи од соли као новац

У току векова разни пред-мети служили су људима као новац, а и данас служе као пла-

тежно средство у неким дело-вима света. У те необичне нов-чанице спадају: колачи од соли, зуби животиња, стене ве-лике као точкови вагона, ко-мадићи хартије, метал у ра-зним облицима итд.

АТОМСКА СЕЛА, ЛЕДОЛОМ-ЦИ, ЛОКОМОТИВЕ...

У Совјетском Савезу је у току изградња првог ледоло-ца на свету који ће за погон искоришћавати атомску енерги-ју. Овај брод имаће 16.000 тона, биће дуг 150 а широк 30 метара и развијаће снагу од 200.000 киловата. Ледоло-мац ће моћи да плови две до три године без обнављања гор-ива. Развијаће брзину од 22 чвора на сат, уз утрошак од два грама атомског горива на дан.

У току су и проучавања с првом атомском локомотивом од 350 тона. Заштитни уређа-ји на њој биће тешки 200 тона, а пруга по којој ће се она кретати мораће да буде шири од нормалне.

Најзад, у Русији је сагра-ђено и прво „атомско“ село, које ће послужити за атомска проучавања. Оно располаже синхротроном од 10.000.000.000 електроволта, а ускоро ће по-чети да се гради и један син-хротрон пет пута јачи.

СВРАТИШТЕ ЗА ПТИЦЕ

На пространом пољском добру Сан Росоре, у области Пизе, у Италији, уредиће се оаза за птице селице које сва-ке године у великом броју пре-лећу преко овог краја. У њој ће уморне путнице у потпуној сигурности моћи да се одморе и окрепе, како би с новом сна-гом наставиле пут.

Спасоносни звиждук сирене

Сирена једног воза спаса је животе многих станов-ника града Ганса, у америчкој држави Оклахоми. Док је композиција, око поноћи, улазила у град, машинovoђа је пуким случајем приметио да се приближава торнадо. Зна-јући за његову страховиту разорну моћ, он је одмах пустио сирену на својој локомотиви да завија за све време вожње кроз град. Тако је овај довитљиви човек разбудео грађане и омогућио им да се благовремено склопе у подруме. Само неколико минута касније наишао је торнадо и опустошио град.

НЕОБИЧНА АРМИЈА

Чланови америчке антарктичке експедиције морали су да се боре с једном необичном војском пре но што су успоставили своју базу на рту Халет. Пошто нису могли да савладају огромну армију од преко 150.000 пингвина, који су били „окупирали“ једину равну површину у тој области, морали су позвати помоћ инжењерске јединице. Оне су морале да ограде површину од 100 квадратних метара и да из ње отстране пингвине мрежама и корпама. Тек после ове „операције“, чланови експедиције били су у стању да успоставе базу.

Дете — тумач Шекспирових јунака

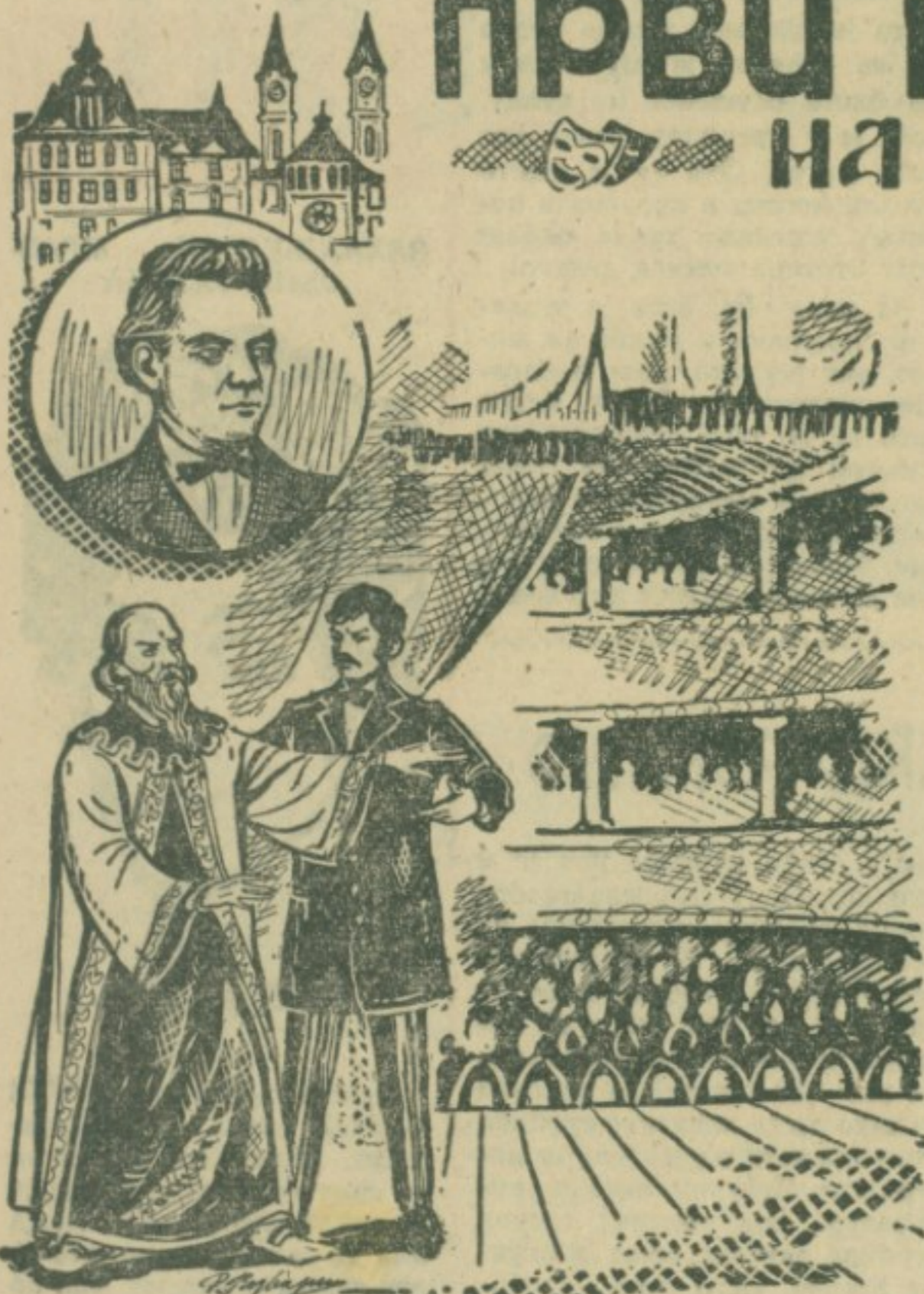
Петогодишњи Џозеф Бурке, из Ирске, задобио је ретку славу на позорници играјући улоге одраслих. И публика и критичари били су пуни хвале за његову глуму. Пошто је 1824 године дебитовао у Дублину, он је сместа био анга-жован да игра Хамлета. У току шест наредних година мали Џозеф је обишао цела Британска Острва, тумачећи Шек-спирове јунаке и играјући популарне комедије и мелодраме. У једанаестој години отишао је у Америку, где је триум-фовао у улогама Шајлока, Хамлета и Ричарда III. У седам-наестој години, као већ прослављен глумач, изненада је напустио позорницу. Остатак свог дугог живота провео је као веома познат виолиниста. Умро је 1902, кад је имао 83 године.

ЊУХ СА „ДОМЕТОМ“ ОД ОСАМ КИЛОМЕТРА

Арктичке лисице, само кад су гладне, могу да открију храну на невероватно великој даљини. Једанпут је неки ловац са Шпицберга, који је лисицу ухватио у клопку по-моћу мртвог тетреба као мамца, ишао њеним трагом уна-зад по снегу све до места где је она гањушила мамца и под правим углом скренула према клопки. На своје запре-пашћење, утврдио је да дужина ове стазе износи преко осам километара!

ПРВИ ГЛУМАЦ НА СЛОВЕНСКОМ ЈУГУ

Био је то велики глумац. Кад је Александар Бачвански први пут, 1869 године, наступио у Народном позоришту у Београду, и публика и критика били су задивљени. Својим Шајлоком у Шекспировом „Млетачком трговцу“ дао је доста нешто сасвим ново, што се у Београду, откако су се почеле давати позоришне претставе, није видело. Било је то стварно део живота, — „живљено“ — писали су позоришни рецензенти. Речи што их је изговарао Бачвански, биле су пуне осећајности; он је играо целим собом. Док је још био у пештанском позоришту, пре свог доласка у Београд, савлада га је и мађарска штампа. Један пештански критичар овако је описао његово тумачење Шајлока: „... он игра као што живот говори; он доживљава као да је он тај (Шајлок), а не Вархиди...“ Вархиди је било мађарско уметничко име глумца Александра Бачванског.

Па ми смо стари другови

Његов репертоар био је разноврстан, а свака од његових улога изазивала је нове доживљаје. „Ако је био Луј XI, у њему смо гледали величајног самодршца; ако је био Жак у „Паришком гаману“, пленио нас је својом простотом, тим више што смо га са силом гледали као трагичног јунака у Шилеровим „Разбојницима“. Александар Бачвански показао је за наше позориште тада нову, реалистичку глуму, психолошки доживљавану, и за њега се говорило да је „први глумац на Словенском југу“.

Александар Бачванског довео је у Београд сликар Стева Тодоровић, тада члан позоришног одбора. Било је то сасвим случајно. На путу у Беч, где је требало да набави неке ствари за народно позориште, Тодоровић се задржао у Пешти. „У кафани, прича он, састадох се с неколицином наших Срба, који ми саопштише да се у Будиму у Молнароров позоришту налази и један Србин, под именом Вархиди, и да се критика о

Чим је стигао одговор из Београда, Бачвански је одмах напустио мађарско позориште и похитао у Србију. Тада је имао 37 година.

Прва претстава — сјајна глума

Бачвански је гимназију учио у Сремским Карловцима и у Сегедину. Још као ђак заволео је позориште и са својим другима давао претставе. Учествовао је у Револуцији 1848 године, а после ње једно кратко време био је чиновник. Али, позориште је у њему све најдлаже. Оставио је службу и отишао са једном мађарском путујућом позоришном дружином, јер српских тада није било. Готово десет година био је путујући глумац; усавршио је своје глумачке способности играјући безброј великих и малих улога, уживљавајући се истински и осећајно у разне ликове и карактере. Кад је дошао у Пешту, био је одмах запажен и постао је један од најбољих и најпопуларнијих пештанских глумаца.

Већ на првој претстави Београђани су одушевљено поздравили сјајну глуму Александра Бачванског, а он им је за узврат, из претставе у претставу, приказивао сву своју уметност, са жаром и истинским доживљавањем правог уметника. Није био само глумац, него и редитељ, васпитач једне глумачке генерације која је постала понос Народне позоришта у Београду.

У глумачкој школи, која је била основана убрзо после његовог доласка, Бачвански је предавао теорију глуме, а како треба глумити на позорници то је он показивао својим примером на многобројним претставама где је носио главне улоге. Глумачка школа није дуго радила, али је остао Александар Бачвански. Његови су важи били велики српски позоришни уметници: Пера

Добринковић, који је педесет година играо трагедије и комедије „стваран и природан до савршенства“; Милка Гргурић, једна од највећих српских глумица, и многи други. Бачвански је утро нове путеве српској глуми и ослободио је дилетантизма. Већ 1870 године у Народном позоришту било је одличних глумачких снага, које су придолазиле са свих страна. Сада се више ни Београђани не би могли задвољити онаквим позоришним претставама какве су гледали само неколико година уназад.

Пуних шест година Александар Бачвански био је душа Народне позоришта у Београду. А тада га задеси несрећа, најтежа што човека може да снађе. Оклизнуо се на степеницама иза позоришне и пао тако несрећно да је по вредно видне центре. Нагло је почео да губи вид. Неколико година лечио се у Бечу и Пешти, али лека није било. Велики глумац је ослепео. Извесно време примао је помоћ од Народне позоришта, а кад је његова жена, оперетска певачица у Пешти, изгубила глас, он је са својом породицом остао без ичега.

Није било гледаоца који није заплакао

Слепи глумац је храбро подносио своју судбину, али је неизмерно жалио за Народним позориштем. Па ипак, надао се да ће још једном глумити на његовим даскама. А беда је била све тежа. Изгледало је да су га већ сви заборавили. Године су пролазиле, а они што су плакали над судбинама јунака које је на позорници дубоко и осећајно глумио Александар Бачвански заборавили су на његову властиту злу судбину. Али, није га заборавио његов стари друг и пријатељ, сликар Стева Тодоровић. Поново га је, 1880 го-

дине, из Пеште довео у Београд и дао му уточиште у своме дому; не само стан и храну, него и моралну подршку. Тако је слепи глумац био близу оног позоришта где је проживео најлепше часове живота.

На упорно тражење пријатеља, нарочито Стеве Тодоровића и књижевника Матије Бана, у чијој је кући такође једно време боравио, Александар Бачвански поново је примљен за члана Народне позоришта, с тим да игра двапут месечно. Почетком јануара 1881 он се поново појавио на позорници. Играо је једну од својих најбољих улога, Луја XI у истинском комаду. Позориште је било пуно. Кад се дигла завеса и на позорници се појавио слепи глумац, није било гледаоца коме око није засузило. Сви су били дубоко ганути. А тада је слепи глумац, вођен на позорници, одједном пренео гледаоце у један други свет, који је само он могао да дочара својом уметношћу. „И чисто невероватно да је овај човек што пред нама стоји, коме се дивимо и који нас ве-

штином очарава, слеп и да га други води. Још једном га обасу пљесак одушевљене публике, још једном би му сузе до да се трновенац патње и невоље који чело страдалничко беше покривао пуних шест година, замени бар за неколико тренутака вецем народног признања и саучешћа“.

Тако је слепи глумац неколико месеци пред смрт још једном на позорници Народне позоришта поновио своје најбоље улоге: Шајлока, Арпагона из Молијеровог „Тврдице“ и друге. Новац што га је добијао, слао је у Пешту својој жени и кћери, јер му више ништа није требало. За њега су се бринули добри пријатељи, а он је поново био глумац и одушевљавао публику.

Умро је изненада, крајем марта 1881 године, искрено ожаљен од својих глумачких другова и свих оних који су волели и поштовали његову велику уметност. На гробу се с њим опростио Гига Гершић, професор Велике школе и један од најкултурнијих наших људи оног времена.

КАМЕН КОЈИ НЕ ТОНЕ

Када бацимо камен у воду, он потоне. Али, не сваки. Пловућац, решимо, неће потонути. Он је лакши од дрвета, тврђи од челика, а служи за најразличитије сврхе. Камен пловућац ствара се у вулканима, кад водена пара и разни гасови продиру кроз усјајану течну камену масу. За време ерупција, комади те масе бивају разбијени око вулкана, на мању или већу удаљеност. Вода и ветар их разнесе даље, тако да се пловућац често јавља врло далеко од вулкана у коме је постао. Занимљиво је да сви вулкани нису стварали пловућац. Тако у држави Вашингтон, у Америци, од шест вулкана стварала су га само два.

Постоје две врсте пловућаца. Финији се налази десетак ме-

тара испод површине земље, а изнад тих слојева обично је нагомилан вулкански пепео. У тим лежиштима пловућац се најчешће јавља у облику зрна

великих као зрно грашка или нешто крупнијих. Друга врста пловућаца има облик комада, који се обично налазе на површини земље или непосредно испод ње.

Људи који раде посао на коме често прљају руке обично употребљавају пловућац да би их очистили. Он је толико лак да човек може да подигне велике стене састављене од пловућаца, док комаде другог камена исте величине не може ни да помери. Захваљујући тој особини, пловућац плива по води, а он је и једини камен који не може да потоне. Осим тога веома је чврст и по тој особини сличан је кварцу. Али, он може и да се иситни и смеље, па у том облику, као прах, служи за чишћење и глачање.

Стари Римљани употребљавали су пловућац за зидање зграда, јер су знали да је веома трајан. Од њега су саградиле и многе аквадукте, за довођење воде у градове. Неки римски аквадукти и данас постоје. Пловућац не провуча воду, па се од њега праве разни судови и саксије за цвеће. Као грађевински материјал он је веома погодан, јер је добар изолатор од топлоте и хладноће, а примењује се и у хемиској индустрији.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

МАЛИ ЗООЛОШКИ ВРТ

○ Краљица термита полаже свака два секунда по једно јаје.

○ Азиска чиопа (врста ласте) једна је од најбржих птица. Она за један сат превали катакд 144 километра.

○ Нормална температура крви код ласте износи 48°C.

○ Гепард може развити брзину од 130 километара на час.

○ Северноамерички гуштер фирнозома брани се од непријатеља на тај начин што га попрска танким млазом крви који му бризне из очију. Док се непријатељ снађе од изненађења, гуштер је већ побегао.

○ Језик камелеона дужи је од читавог његовог тела.

○ Једна врста морске ласте вице проводи лето у арктичким крајевима, а зиму на Антарктику. Да би то постигла, она превлађује сваке године пут од 35.000 километара.

○ У време кад су нојева пера била у моди, у Јужној Африци постојала је фарма са 75.000 нојева, која је сваке године давала 450 тона перја, у укупној вредности од 4,5 милијарде динара.

○ Гонећи плен, лав пређе растојање од сто метара у свега четири скока.

○ Кртица сваког дана поједе хране колико је сама тешка.

○ Кад је Тангањика била немачка колонија, један генерал је годинама узалудно покушавао да припитоми зебрe, како би могао да образује коњице јединице у својој војсци.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ

Веровали или не, у очним капцима и најдебљег човека никада нема масти.

ОД СЛИКАРСТВА СЕ НЕ ЖИВИ

У САД никад није било толико сликарских галерија као данас, број посетилаца на изложбама достигао је рекордну висину, а слике се продају као никад досад. Сада само у Њујорку постоји 180 уметничких галерија, тј. десет пута више него 1947. У њима се приређује просечно 1500 изложби годишње, на којима се прода пет пута више слика него што је то био случај пре десет година. Слике више не купују само богати колекционари, већ и људи скромнијих прихода — наравно, на отплату.

Па ипак... Једна недавна анкета показала је да, бар у Њујорку, сликар не може да живи од своје уметности. Од 105 сликара који су излагали за последње три године, двадесеторица су изјавили да нису зарадили ништа, двадесет седморица су добиле мање од 70.000 динара годишње, двадесет четворица од 70 до 80 хиљада, седамнаесторица од 130 до 280 хиљада, десеторица од 280.000 до 650.000, а

седморица од 650.000 до 900.000 динара. Сви они, да би могли живети, морају да обављају и друге послове, уколико се не ослањају на зараде својих жена.

На добитку су, изгледа, једино — галерије!

МОСТОВИ КОЈИ СУ СМАЊИЛИ БРОЈ САОБРАЋАЈНИХ НЕСРЕЋА

И у старо време Париз је знао за саобраћајне тешкоће. Кроз сплет омнибуса, фијаке, двоколица, каруца, дугачких теретних кола на два точка и разних других возила којима су се људи тада служили није се било лако пробити на другу страну улице. Да би се умањила опасност за пешаке, у пролеће 1857 године инжењер Фердинан Букије предложио је да се изнад прометних булевару и улица, ту и тамо, подигну мостићи од метала, на које би се људи пењали завојитим степеницама. Ови мостићи нису били богзна какав украс града, али су знатно смањили број гажења, до којих је и онда често долазило.

И животиње се играју

Пуста пампа била је обасјана месечином. На земљи, увијен у ћебе, један енглески истраживач спавао је дубоким сном. Изненада га пробуди завијање пума. На благој месечевој светлости он спази четири велике зверке како му се дрибликавају. Претрвањем, напетих живца, чекао је непомичан. А онда дубоко одахну и пригушен радостан узвик оте му се из груди. Схватио је да пуме уопште немају намеру да га растргну. Оне су се играле и за њих је истраживач у том тренутку био само посматрач. Дозивале су се, скакале, прогониле као мачици, скривале, ваљале по земљи...

Амерички медвед гризли страшан је, крвожедан и неумољив кад се нађе пред непријатељем. Тај исти гризли као дете

Клизавце — гризлијева радост

Док је истраживач, задржавајући дах, пратио ову необичну игру, велике мачке скочиле су једна за другом преко њега и изгубиле се у ноћи.

То се догодило чувеном енглеском природњаку Вилијаму Хадсону.

Многи други природњаци, истраживачи, ловци и путници забележили су сличне доживљаје, јер сушта је истина: и крупне дивље животиње играју се као и мале, безазлене.

ужива да се спушта низ падину покривену снегом. С врха, лежећи на леђима, он се као по тобогану спушта низбрдо. Нилски коњ рођен у зооло-

шким врту у Амстердаму пронашао је посебан начин да се забавља. Један лист с дрвета пао је у његов базен. Он је заронио, допливао под лист, из воде дувао кроз коздрву па га одувао у ваздух. Кад је лист опет пао на воду, поновио је исто и играо се тако сатима, потпуно занет својом забавом.

Водени пацови, кад немају друга посла и не ратују с јавцима, занимају се глечајући комаде дрвета. Лисице и којоти играју се често на тај начин што бацају у ваздух комаде маховине и коре дрвета и хватају их у лету. Кад им то досади, кидају их зубима. Чак и својеглава ласица уме сама да се игра с каквим каменом или штапићем.

Ваљда не постоји неспретније животиње од бодљикавог прасета, али и оно воли да се забавља, водећи битке са својом сабраћом. При томе бодљикава прасад чак успевају да се не убуду! Јер, ма како их захватила страст игре, увек важи правило да се не размачује репом, који је наоружан страшним бодљама. И мајмунци дрекавци воле међусобне борбе и веома често се тиме забављају, али тек пошто се реповима ухвати за гране. Висећи наглавце, деле мегдане док им не досади.

Игра лоптом код слонова

Птице, углавном, воле скуптице забаве. Сиве врне, на пример, узлете у јату високо, па се онда пуне да слободно падају, као камен. Крила рашире тек у последњем тренутку, над самом земљом. То понављају десетинама пута једно за другим, као да се вежбају за падобранце.

Једном приликом запажено је јато галебона на луку моста. Птице су мирно чекале да на ње какав брод. Онда би слетеле на њ, возиле се док не пробу испод моста, па уздета-ле, да би се спустиле на лук с друге стране. Ту би стрпљиво чекале на следећи брод који плови у супротном правцу, да би наставиле игру.

Игре животиња које живе у стадама необично потсећају на деље игре. Јелени воле да јуре један другога. Ако успе да

стигне оног пред собом, јелен га додирне папоњком. Али, можда се видети и како више јелена игра „Јуре“ и „жмурке“. У тој игри најважније је хитро и изненадно мењање правца кретања, што је многом јелену — у озбиљнијим приликама — спасло живот.

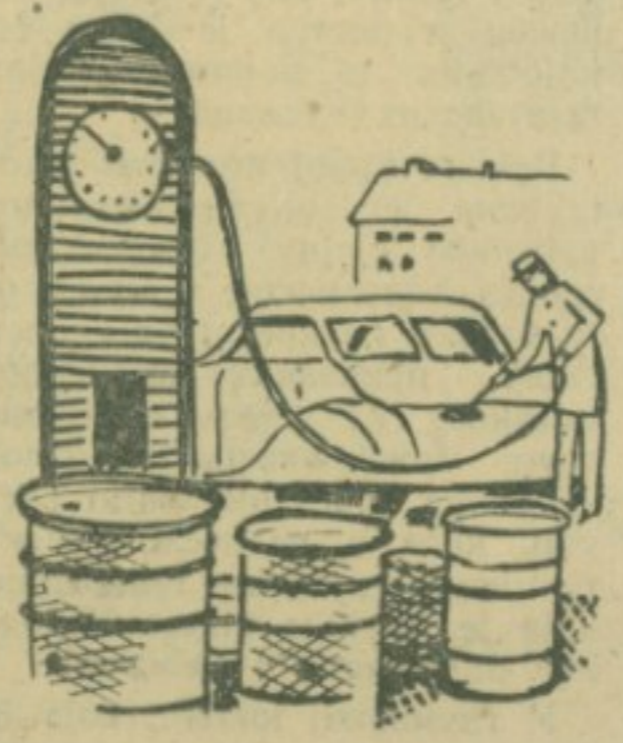
Чак и слонови воле игру. Једном је неки истраживач, усред дунгле, угледао крдо слонова и приближио му се што је пакљивије могао. Те тешке животиње биле су поређане у две врсте, једна према другој. Ударајући повремено ногама о земљу, нису уопште обраћаће пажњу на човека, који им се још више при-

ближио. Његово изненађење било је огромно кад је видео да се слонови играју лоптом од блатна осушеног на сунцу, која је у пречнику имала око пола метра. Они су је вешито гурали ногама и сурлама, и понекад успевали да је одбацие коју стотину метара далеко!

За младунце, игра је углавном припрема и вежба за живот, али њу, ето, воле и одрасле животиње. Стара видра исто ће се тако спуштати низ тобоган од расквашене глине као и њени младунци од неколико недеља. Како то објаснити? Можда је њима игра начин да израде радост што живе.

Трочици СВАКО ГОРИВО

У индустрији аутомобила има свакодневно новина. Недавно су у Америци израђена кола која имају машину са „слободним клипом“, а моћи ће да се крећу употребом свих врста горива.

крају враћа клипове натраг и они потискују сагореде гасове према турбини монтираној на осовини кола. У поређењу с температуром гасова код обичне гасне турбине, овде су излазни гасови релативно хладни — око 482 Целзијева степена — тако да се лопатине турбине могу правити од јевтинијег материјала. Међутим, висока температура код обичних гасних турбина захтева боље и скупле легуре. Исто тако, „слободан клип“ код ове нове машине не мора имати тако прецизне делове као клипови других машина и гасних турбина. Код њега је знатно мање делова који се крећу, па је према томе и мање трења. Како је машина лепо уравнотежена, нема ни толико вибрација.

Ово је први пут да је принцип „слободног клипа“ примењен код аутомобила, иако се за њега зна још од пре 30 година. Иначе, мотори са слободним клипом и досад су употребљавани у Европи, али само за велике машине као код бродова и локомотива, или за стабилне машине.

БЕТОНСКЕ ГРЕДЕ ЗА ЗАШТИТУ ОБАЈЕ

Велики делови обале Флориде изложени су разорном дејству морских таласа, који односе песак и лагано руше обалу. Да би се ово спренило, неко је предложио да се дуж обале поставе, у цик-зак, бетонске греде. То је покушано и већ се показало као веома практично. Не само да таласи више не односе песак, већ га и таложе, те се на тај начин обала још и проширује.

Седам вејровијих месеци

Чудна је снага најстаријег извора енергије — ветра. Вејрови су већ уписани у временске карте свих земаља света, тем на Антарктику, а то и jeste једна од циљева експедиција дванаест нација које сада тамо бораве. На једном месту овог поларног континента истраживачи су установили да је веома јак ветар непрестано дувао пуних седам месеци, брзином од преко 75 километара га час.

ОСТРВО С ТОПЛОМ И ХЛАДНОМ ТЕКУЋОМ ВОДОМ

Од природе ништа чудније нема. Она је на Антарктику, у тој земљи вечитог леда, створила једно острво с топлом и хладном текућом водом. Ово острво, које је некад било вулкан, налази се у групи Шетлендских Острва, око 525 миља југоисточно од рта Хорна. Под земљом и сада тиња ватра; која топи снег, стварајући на тај начин изворе са свежом водом. На обалама овог чудног острва стално кључа и неколико топлних извора.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

ЗАХВАЉУЈУЋИ МРАВЉИМ ЈАЈИМА

Анђелика Каталани (1782—1849), једна од најславнијих италијанских певачица свих времена, тврдила је да за чистоту свог гласа има да захвали томе што је пре сваког концерта јела по једну пуну кашику мрављих јаја.

ОД ОВЦЕ ДО ОДЕЛА — ЗА ДВА ЧАСА И ДЕСЕТ МИНУТА

Двадесет и четвртог јуна 1931 године у Енглеској је био постигнут необичан рекорд: протекло је свега 2 часа и 10 минута од тренутка кад су пастири почели да стригу овце па до часа кад је било готово комплетно мушко одело. У његовој изради, тј. у стрижу вуне, њеном пређењу и ткању, као и кројењу и шивењу одела, учествовале су 134 особе, од којих су 40 били кројачи.

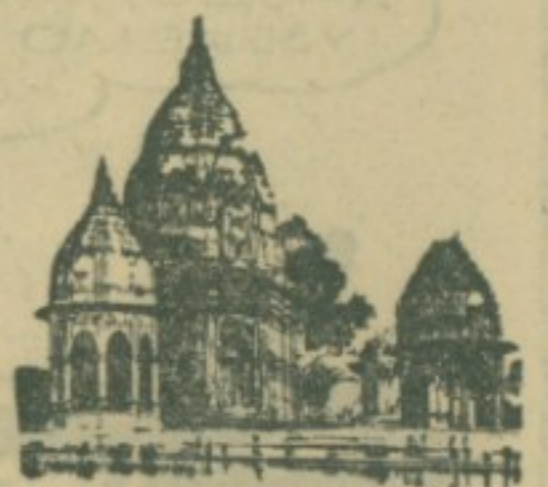

ГЛУВОНЕМИ ОТАЦ АКУСТИКЕ

Жозеф Совер (1653—1716) из Ла Флеша, у Француској, кога сматрају оснивачем науке о акустици, био је глувонем од рођења.

„ХРАМ ПЛИВАЈУЋЕГ БОЖАНСТВА“

У индиском граду Бенаресу налази се један храм који носи назив „Храм Пливајућег божанства“. Редка Ганг често плави ово светилиште и кад год вода наодбе она одигне са престола дрвену статуу божанства које је храм посвећен, тако да статуа слободно плива по површини воде све док се Ганг не врати у своје корито.

Волт Дизни ДУШКО ДУГОУШКО и други ДОБРИ И РКАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

САМО ВИ ИДИТЕ ГОСПОЂО ПТИЦО! ЈА ЋУ ИХ ПАЗИТИ!

НЕ БРИНИТЕ НИШТА... УМЕМ ЈА С ДЕЦОМ!

КО НАМ ТО ДОЛАЗИ ЗА ДАДИЉУ?

ЗЕЦ!

ОХ...УХ... З...ЗДРАВО ДЕЦИЦЕ...

ПШ...Ш...Ш... Ш...Ш...Ш...

БОЈИМО СЕ, ЧИКА ДУШКО... ДОБИ ОВАМО... Е...ЕВО МЕ! И...ИДЕМ!

ПОМОЗИ НАМ...

ОХ! ОСЕЋАМ СЕ КАО НАСРЕД-ОКЕБАНА.

КИЈУ-КИ!

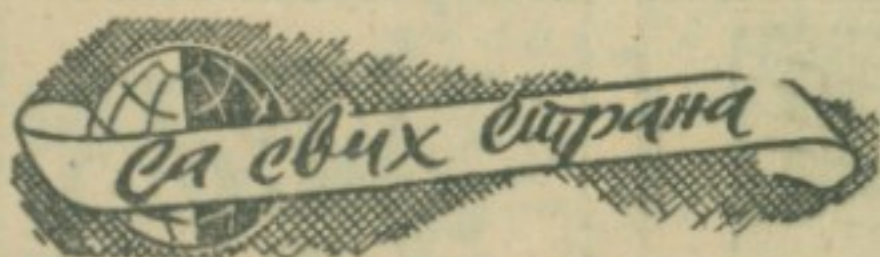
ЈУЛА, ЈУЛА ЈУШКЕ... ...ЈУШКУБЕ СЕ ГРАНА...

ХЕО... П...ПАЗИТЕ! ПАШТЕТЕ!

ШТА ЈЕ ДУШКО? ИЗГЛЕДАШ НЕКАКО БОЛЕСТАН!

ДА...ДОБИО САМ ВИСИНСКУ БОЛЕСТ!

ВОЈОВИЈЕРНИ НА ДАД... ИДЕМ ПО КУБАМА У СВАКО ДОБА

ПОЛА МИЛИОНА ФРАНАКА ЗА ЈАСАН УЏБЕНИК МАТЕМАТИКЕ

Познато је колико је математика тежак предмет за поједине дечје главе. Каткад се догађа да због лоше наставе деца у раним годинама одргну овај предмет, а затим и све остале егзактне науке. Ова појава забележена је у школама земаља готово читавог света. Да би повели борбу против таквог стања ствари, два брата, један архитекта и један сликар, установили су у Француској награду од пола милиона франака намењену писцу књиге која би била у стању да код ученика изазове жељу за математиком. То може бити или школски уџбеник или књига упутстава. Дародавци су поставили само један услов: за апстрактне математичке појмове дело треба да садржи примере конкретне и пуне живота.

Када примети гусеницу полифема, зоља јој се приближи и својим дугим пипцима тражи на њој место где ће смети јаје. Гусеница, као да осећа опасност, диже свој предњи део и претрчи шкљоца вилицама. Али, зољу ово не узбуђује. Она прилази гусеници и уз помоћ нарочите жаоке, која делује као игла за инјекције, убације у њу своје јаје. Цела операција траје само неколико секунди и зоља се одмах удаљи, а гусеница продужава да и даље мирно трицка лишће. Али, дубоко у њој налази се семе сирти.

ЗОЉА ОФИОН — НАЈВЕЋИ НЕПРИЈАТЕЉ МОЉАЦА

Мољаци полифема снесу по 300 и више јаја. Гусенице које из ових јаја изиђу биле би у стању да униште многе шуме да, срећом, немају непријатеља који им онемогућава да се сунуће размноже. Тај непријатељ је зоља офсион, која тамани гусенице овог циноског мољца.

Када примети гусеницу полифема, зоља јој се приближи и својим дугим пипцима тражи на њој место где ће смети јаје. Гусеница, као да осећа опасност, диже свој предњи део и претрчи шкљоца вилицама. Али, зољу ово не узбуђује. Она прилази гусеници и уз помоћ нарочите жаоке, која делује као игла за инјекције, убације у њу своје јаје. Цела операција траје само неколико секунди и зоља се одмах удаљи, а гусеница продужава да и даље мирно трицка лишће. Али, дубоко у њој налази се семе сирти.

Ускоро после овога, гусеница се обично учури. Ово није последица „инјекције“, већ зоља на неки начин налази баци такве гусенице да у њих положи јаја. Из јајета се излеже мала гусеница, која полако прождире свог домаћина — сада ларву — живог. Она брзо расте и гоји се, заштићена од непријатеља чауром ларве полифема. Ларва полифема убрзо узине, а гусеница офсиона направи у њеној чаури своју чауру јарке боје. Тако, уместо мољца, из чауре касније излеги зоља, која ће опет положити јаја у какву гусеницу полифема, да би обезбедила свом потомству исхрану и заштиту.

ЕЛЕКТРИЧНИ ЧУВАР ДЕЦЕ

Усавршен је један електрични алармни апарат који предузима дозволу чувара деце док се она играју крај базена с водом. Базени су погодна места за разоноду и игру; хранење рибица или пуштање минијатурних барки представљају велико задовољство за децу. Али, понекад се ова игра неугодно заврши, кад се неки малишан оклизне и падне у воду. У оваквом случају алармни механизам одмах ступа у дејство и позива на узбућу. Уствари, он реагује на свако јаче таласање воде, док мања померања водене површине не изазивају код њега никакво дејство. Изумитељи овог апарата тврде да је он сигурнији чувар од ма ког човека, јер је његова пажња усредсређена само на базен и ништа је с њега не може скренути, што код живог чувара није увек случај.

ОДЕЛО БЕЗ МРЉА

Захваљујући недавно усавршеној обради ткањина помоћу силикона, уклањање масних мрља са одела убудуће неће представљати никакав проблем, док ће мрље од млека, мастила, војног сока и других течности саме шичезавати. Инженери који су радили на овом изуму тврде да су овакве ткањине дуготрајније од обичних, мање се гужвају и поводније су за шивене.

НОВ ТОПЛОТНИ ДЕТЕКТОР

У једној америчкој лабораторији израђен је топлотни детектор који је у стању да на великој удаљености осети и најмању промену температуре. Овај апарат, придодат радару, може да открије, чак и на даљини од неколико миља, да ли неко има грозницу. Стручњаци се надају да ће он наћи широку примену у науци.

ЗДРАВИ И БОЛЕСНИ БУБРЕЗИ

Један научник из Калифорније опитима је установио да се према обичу хелије бубрега може утврдити да ли су они здрави или не. Наиме, ако се хелија посматра под електронским микроскопом, могу се на њој разликовати „руке“, „шакве“ и „прсти“. У овим „прстима“ ствара се урину. Кад су бубрези здрави, „прсти“ стоје раширени и то је њихов нормалан положај. Али, ако бубрези оболе, „прсти“ бубрежних хелија збијају се један уз други, што се микроскопом лако уочава.

АТОМСКИ БУДУЊНОСТИ — БРОДОВИ БУДУЊНОСТИ

Изгледа да будућност припада бродовима на атомски погон. Поред две атомске подморнице, које већ плове морима, Американци припремају изградњу још тринаест нових. Поред тога, предвиђа се и један атомски носач авиона од 85.000 тона, што ће уједно бити и највећи брод на свету. Постоји и идеја да се сагради неколико трговачких бродова које би покретала атомска енергија.

И друге земље улажу напоре у истом правцу. У Јапану треба да се изгради досад највећа атомска подморница — танкер, која би имала брзину од око 45 километара на час. Совјетски научници нацртали су планове за изградњу атомског ледоломца, а Велика Британија за своју атомску подморницу. Стручњаци сматрају да ће се ускоро појавити и рибарски атомски бродови, који би били,

уствари, пловне фабрике за прераду рибе, затим рударски бродови, за вађење подморске нафте, као и путнички бродови, који би могли да приружном времену дутују под водом.

МОТОРИЗОВАНЕ РОЛШУЕ

У неким земљама већ се израђују моторне ролшуве. Њих покреће мали бензински мотор који се носи на леђима. Он је преко савитљивог вратила у вези с једном од ципела, те је на тај начин омогућено кретање.

МИШ — „КЕНГУР“

У пустињским крајевима америчког Запада живи једна занимљива животињца. То је миш који скакуће на задњим ногама, те уминогоме потсећа на кенгура. Крајем зиме и у рано пролеће може се видети како неуморно скаче по пустињским пољима. То чини стога што у то доба овде има нешто мало траве, па се он труди да што више прикупи и однесе у своју јазбину, док је сунце није сасвим спржило. Јазбина му је читав лавиринт изукрштаних ходника, са удубљењима са стране у која он смешта резервну храну. Најрадије скупа биљно семе, које у току лета зноси на сунце, да би се осушило. Називају их кенгурима, јер су им задње ноге веома јаке и развијене, док су предње закривљале. Реп им се завршава ђубом од длака.

ВРЕМЕНСКИ БАЛОНИ

За испитивање горњих слојева ваздуха, швајцарски метеоролози употребљавају низове од по 15 балона повезаних на истом конопцу, од којих сваки има своје инструменте и посебно одашнице извештаје пријемној станици. Највиши балон налази се на висини од 22 километра, а испод њега, на одређеним растојањима, поређани су остали. На тај начин једновремено се добијају извештаји из широког слоја атмосфере.

АУТОМОБИЛИ С ТЕЛЕВИЗИЈОМ

У Енглеској је пуштен у продају аутомобил који, уместо уобичајеног огледала на коме возач може да види шта се догађа иза кола, има малу телевизијску таблу. Њено преливиство је у томе што је слика много јаснија и већа и што се и ноћу све лепо види.

ПУШКА ОД АЛУМИНИЈУМА

Начињена је пушка од неке легуре алуминијума, која је толико лака да плива по води. На пушци се налази компас, а уколико је намењена печачима има још и удицу и канал.

ДА НЕ БИ БИЛО ФАЛСИФИКАТА

Да би се смањило број фалсификата уметничких дела, продавци слика у Паризу захтевају да сликари обавезно стављају отиске прстију на полеђини својих радова.

ЗУБИ ДУЖИ ОД ТЕЛА

На зоолошком отсеку калифорниског универзитета извршено је недавно једно чудно мерење. Према објављеном извештају, четири зуба једне мале кртице-мушка израсли за годину дана просечно 115 сантиметара, што је шест пута више од укупне дужине њеног тела. Па ипак, њени зуби се стварно не повећавају, јер се приликом једа исто тако брзо троше.

ЦЕБЕЦИ-АГА

Цебеци-ага у старој Турској био је заповедник над 7.000 коваца оружја.

КАКВА ЈЕ ТО ИГРА РИГОДОН?

Ригодон је била стара игра у Прованси, у Француској. Играло се удвоје уз музику, у двотакту као пратиња.

... Чикаго је 1953 године забележио један чудан рекорд: та година била је „најчистија“, јер је месечно на једну квадратну миљу падало просечно свега 53 тоне прашине.

... Идиот (идиотес) значи на старогрчком обичан човек, човек који не учествује у политичком животу.

... у Аргентини се вино продаје у конзервама.

... крило једног бомбардера средње величине толико је јако да може да одржи стуб од путничких а-

... кретање јапанских жаба књижа, које живе на дрвећу, толико је при-

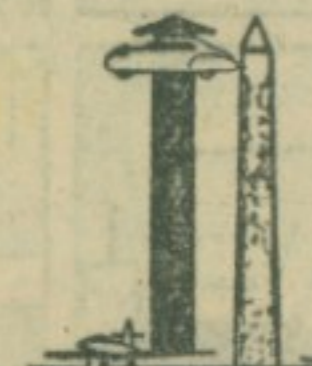
Јатно да многи Јапанци држе ове жабе, као ми птице, у кавезима.

... потенцијална енергија у једном грам урана величине тенниске лопте једнака је енергији коју даје 3.000 тона угља.

... гас сузавца, који се у неким земљама и данас употребљава у борби са штрајкачима и побуњеницима, одлично је средство против гљива које нападају хризантеме.

... становници висинских насеља у перуанским Андима имају 50 отсто више крвних зрнаца од људи који живе у низинама.

... стабла дивље кафе, која расте на

утомобил висок као Вашингтонов споменик, тј. стуб висок 169 метара.

... Конгресна библиотека у Вашингтону, која се сматра за једну од највећих на свету, има данас 31.627.679 књига, брошура, часописа и рукописа.

... сваки становник САД у року од годину дана потроши просечно 2.000 киловат-часова електричне енергије, док у Пакистану на једног становника долази свега два киловат-часа годишње.

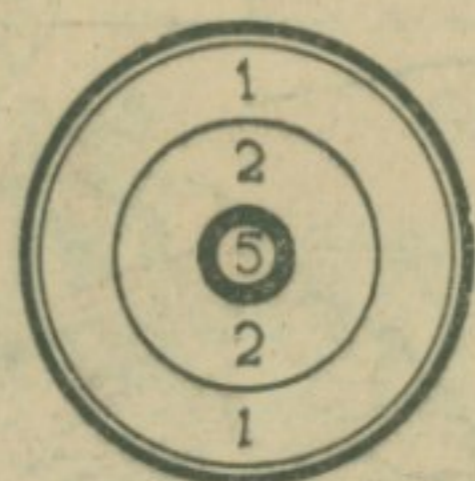
Мадагаскару, доноси као плод зрнелве које уопште не садржи кофени.

ДЕДИНЕ И ВЕШТИНЕ

ДОБАР СТРЕЛАЦ

На мети коју видите на нашој слици имате три круга. Ко погоди у спољни круг добија један бод, у средњи два, а у унутрашњи пет бодова. На последњим стрелачким такмичама најбољи стрелац

постигао је 230 бодова. Он је имао изванредан број погодака у спољни круг, десет пута више у средњи, а у пола мање у унутрашњи него у средњи круг. Колико пута је овај стрелац морао да погоди у сваки круг да би постигао 230 бодова? (Израчунајте!) (Специјална награда је предвиђена за оне који ће издати одговор.)

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

Ово је прост цртеж, али је нацртан на мало необичан начин. Ако га боље загледасте, запазите да се састоји искључиво из правих линија и тачкица.

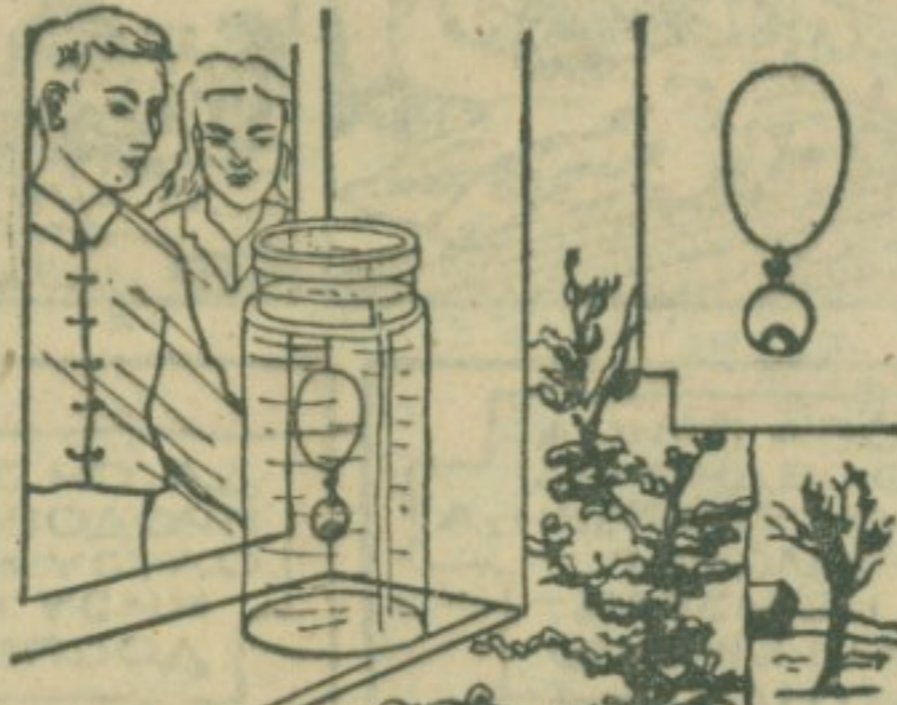
Покушајте и ви да нацртате ово исто, само увеличано!

У једном потезу

Кад је неко расположен, пратице да нацрта у једном може деда-Мраза и његове потезу!

Кад је вода најгушћа?

Да ли знате на којој температури вода има највећу густину?

Научници су утврдили да је максимум густине на четри Целзијуса степена. Стога и тежина од једног килограма одговара једном кубном десиметру воде на температури од четри степена.

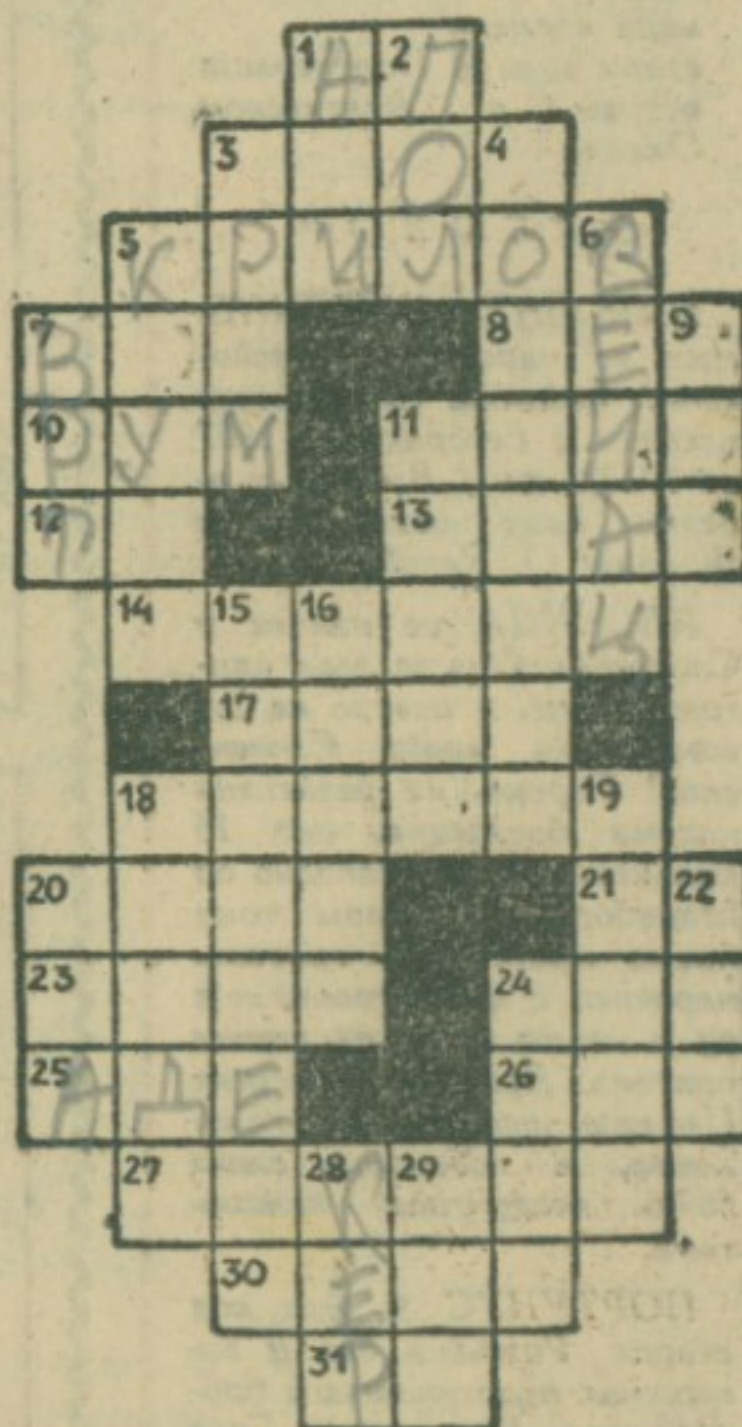
Упознаћемо вас с једним опитом којим ћете моћи и сами да утврдите кад вода има највећу густину. Ово се може изводити само кад је време хладно.

У соби топлијој од 10 степена спустите у теглу јаје из кога сте кроз две рупи-

це извадили садржину. Запушите рупице воском, па о празно јаје обесите теглове од парчића метала, тако да јаје додирују дно кад се јаје налази у тегли с водом. Изнесите теглу с јајетом на прозор. Видећете да уколико температура опада ка нули, утолско се јаје више пење. На температури од 4° Ц јаје ће се извесно време задржати, а онда ће почети да пада све до тачке мржњења. Кад теглу увесете у собу, јаје ће опет почети да се пење, све док се вода не угреје до 4°Ц, а онда ће да се спушта.

Водоравно: 1) аутономна покрајина (скраћено); 2) врста дрвета; 3) руски баснописца; 4) урвине (италијански); 5) немачки члан; 6) алкохолно пиће; 7) недостатак; 8) два слова; 9) једна житарница; 10) тесак; 11) град у Чехословачкој; 12) носач; 13) папски данак; 14) два самогласника; 15) неупотребљивана; 16) скраћеница за највиши фудбалски форум; 17) речна острва; 18) летовалиште на Јавану; 19) град у Турској; 20) кожа (грчки); 21) једна нога.

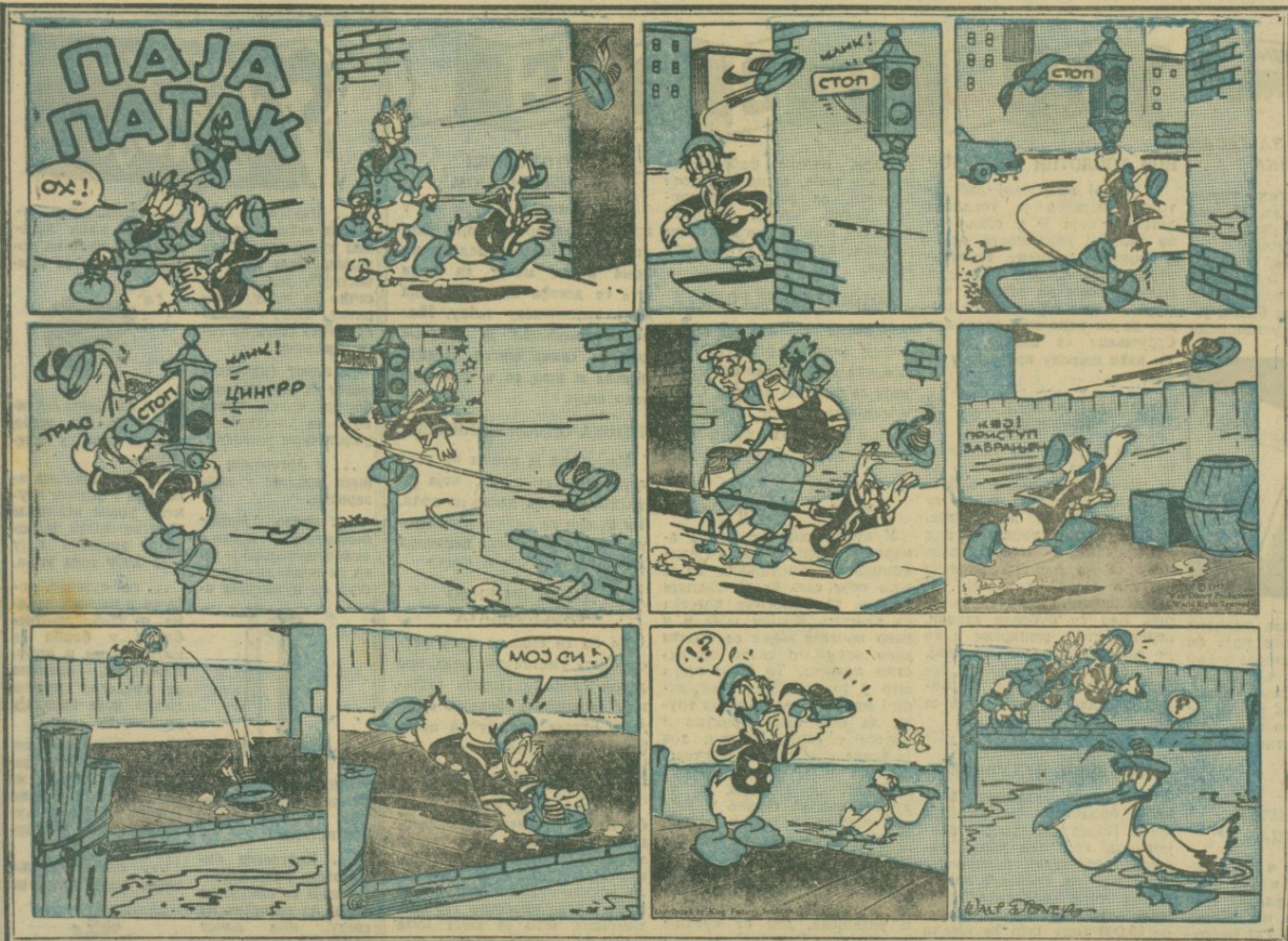
Усправно: 1) овеца; 2) ствари кушине; 3) мера за тежину; 4) бека у Индији; 5) јапанско острво; 6) ушлетско швеће; 7) бајка; 8) стара селска престоница; 9) етика; 10) врх на Елблугу; 11) ствано женско име; 12) једна електрична; 13) огњица; 14) женско име; 15) ноћна птица; 16) име фудбалера; 17) пас; 18) град у Шведској.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Оплеј; 2) абелос; 3) стар; 4) есе; 5) талог; 6) ма; 7) агар; 8) ах; 9) албон; 10) кој; 11) етеп; 12) Магбет; 13) Деса; 14) роб; 15) врто; 16) ми; 17) нога; 18) Никола; 19) Тесла; 20) Писот; 21) аут; 22) Тиса; 23) шасија; 24) саса.

Усправно: 1) обала; 2) породат; 3) ен; 4) лав; 5) ата; 6) сом; 7) стран; 8) сафир; 9) галеб; 10) витев; 11) Хомер; 12) бетон; 13) асент; 14) галон; 15) Двина; 16) биста; 17) отитис; 18) аониа; 19) тши; 20) оса; 21) тас; 22) са.

ЗБОГ ПОВИШИЦЕ

— Сутра можете да ступите на посао, — каже Пери Жери у једном прокувању. — Засад ћете добијати осам милиона месечно, а доцније више.
— Значи шта? — пита Пери.
— Најбоље ће бити да ја ступим на посао доцније.

УВЕДИО ГА

— Како би било, Мими, да се учланиш у наше певачко друштво? — пита Пери за Шила. — Сигурно знаш да певаш.
— Па... не знам баш много, — брине се Мими.
— Много и не треба. И тако певамо свега двадесет месечно!

ИДЕ НАПРЕД

Шила дошао код часописара носећи под мишком петла.
Мајсторе, — обрати се он часописару — молим вас, погледајте мало овог моје петла. Од пре три дана куркурича пола сата пре времена!

НЕПОТПУНО ПИТАЊЕ

— Реци ми једну реку у Италији — вели учитељ Гаја.
Гаја, који је страстан ривалски укритеник речи у новинама, одговори:
— А од колико слова, мајсторе?

Рођи се ОДГОВОР

НАРОДНЕ НОВИНЕ излазиле су у:
Крагујевцу
Засребу
Новом Саду
Београду

РЕКА ПЕСНИЦА налази се у:
Македонији
Словенији
Војводини
Босни

ПОРТУНУС је лука у Средоземном Мору старо божанство етар врста бора

МЕСИДОР је средњовековни ливански мерила времена стари град у Португалији острво у Атлантском Океану

Гусиловине Малог Цонија
МОРНАРА ТОМА ТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

ОДГОВОР

НАРОДНЕ НОВИНЕ, лист за народно просветљивање, излазиле су једанпут месечно у Београду од 1907 до 1912 године. Власник и уредник ових новина био је Живојин О. Дечић.

ПЕСНИЦА се налази у Словенији. Она је лева притока Драве, а извире на југозападном крају Словенских Горица, на релативно ниским бреговима, око 15 километара северозападно од Марибора. На свом току прима велик број притока, нарочито с леве стране, које су и нешто дуже од десних притока. Дужина тока реке Песнице износи 72,3 километра, а површина слива 569,6 квадратних километара.

ПОРТУНУС је био код старих Римљана бот и замишљеник пристаништа и бродоламца. Код старих Грка тај бот је имао назив Палемон.

МЕСИДОР је месец жетве, десети месец у некадашњем француском републиканском календару, а трајао је од 19 јуна до 18 јула.